

Jems

Nadäkiniktä kudän jidewani pewän ahäk täkaṅ unitäṅo manbiṅam

¹ * Näk Jems, Anutu ba Ekäni Jesu Kristo täṅo piä watä äma. Unita näkä Anutu täṅo kudupi ämawebeniye komeni komeni it yäpmäṅ kukaṅ inta bänep täga nadäṅpäṅ man kudän ṅo täṅpäṅ tamitat.

Täṅyabäk-ken kehäromigän iritta man

² * Notnaye, inken bäräpi mebäri mebäri ahäṅ tamäwä oretoret inide kubä täk täkot. ³ * Imata, in ṅode nadäk täkaṅ; Imaka udewanitä nadäkinikjin täṅ yabäṅjirän bänepjintä kehärom taṅpäṅ bäräpi udewani gänaṅ gwäk pimiṅpäṅ api kuṅatneṅ. ⁴ Täṅpakaṅ bäräpi gänaṅ gwäk pimiṅpäṅ kuṅatkuṅat unitäṅo bureni inken kaṅ ahäṅ parän. Eruk, ude täṅpäṅ kädet täga kubäta nämo api wäyäkṅeneṅ. Nämo, ämawebe bureni, siwoṅi kudupi api kuṅatneṅ.

⁵ * Täṅpäṅ in bämopjin-ken nanik kubätä nadäk kädet siwoṅita wäyäkṅeṅpäṅä Anutu-ken yäṅapiṅjirän nadäk kädet täga u api imek. Imata, Anutu uwä iron mähem i unita imaka kubäta yäṅapiṅjirä äwo nämo yäk täyak. ⁶ * Täṅpakaṅ äma uwä Anututä nadäṅ namek ba nämo käwep yäṅ nadäṅpäṅ, bänep yarä ude nadäṅkaṅ Anutu-ken nämo yäṅapiwek. Nämoinik. U nadäkinik

---

* **1:1:** Gal 1:19; Apos 15:23; 1Pi 1:1   * **1:2:** Rom 5:3-5   * **1:3:** 1Pi 1:7   * **1:5:** Snd 2:3-6   * **1:6:** Mak 11:24

tänkaŋ uyaku yänapiwek. Täŋ, äma bänep yarä nitek nadäweko uwä gwägutä tokät täyak ude, ba mänittä piänirän gwägutä pom äworenpan̄ äronkaŋ äpäk täyak udewani. ⁷⁻⁸ Äma udewaniwä nadäk-nadäki äreyäwäpän̄ kädēt kubägän nāmo iwatkaŋ kädēt mebäri mebäri iwat täkaŋ. Tänpäkaŋ äma udewaniwä Ekäniken yänapiŋitna imaka kubä api nimek yän̄ nāmo nadäneŋ. Nāmoinik.

⁹ * Tänpäkaŋ äbot tänpäni kubätä jopi jäwäri-inik itat yän̄ nadänpän̄ nadäwätäk nāmo tänpēk. Nāmoinik, Anututä wäpi biŋam imayän̄ täko unita oretoret täk täyon. ¹⁰ * Täŋ, udegän äbot tänpäni kubätä tuŋum mähemi tänpän̄ irirän Anututä tuŋumi yomägaränä nadäwätäk nāmo tänpēk. Imata, Anututä kome täŋo wäpi biŋam yäpmän̄ äpäŋirän̄ äma u nāmo api waweko unita oretoret tänpēk. Nadäkamän̄; Kome täŋo tuŋumtä täŋkentän̄ nimiŋirän̄ irit kehäromi nāmo api käne. Nāmoinik. Kome täŋo tuŋumtä waŋpän̄ wädan iroritä äreyän̄ kuk täkaŋ ude api täneŋ. ¹¹ Unita nin ŋode kaŋpän̄ nadäk täkamän̄; Kome taŋi ijiŋpän̄ kekeki pähap tänpän̄ wädan kejima kudup yeŋpewän̄ kubit tak täkaŋ. Äma tuŋum mähemi uwä ude bumik. Wädan irot gäripi nitek unitä äreyän̄ kuk täkaŋ udegän monēŋ piäni nāmo täŋ paotkaŋ kumbek.

Anututä waki kädēt-ken nāmo nimagut täyak

¹² * Äma kubätä tänyabäk mebäri mebäri ahän̄ imiŋirä u gänaŋ kehärom taŋpän̄ irayän̄ täko uwä Anutu täŋo bänep iron gänaŋ pen api irek. Äma unita gwäki uwä Ekänitä omäk meran säkgämän̄

* **1:9:** Jem 2:5   * **1:10:** Ais 40:6-7; 1Pi 1:24   * **1:12:** 2Ti 4:8

ude irit kehäromi paot-paori nämo api imek. Bureni, ämawebe Anututa nadäŋ imikinik täk täkaŋ unita gwäki u yämikta Anututä ini yänkehärom taŋkuk. ¹³ Täŋpäkaŋ äma kubätä waki kubä täŋpayäŋ nadäŋkaŋ ŋode nämo yäwek; Anututä täŋ-näkŋat-pewän waki ŋo täŋpayäŋ nadätat yän nämo yäwek. Nämoinik! Imata, wakitä Anutu täga täŋikŋatnaŋi nämo. Ba udegän Anututä momi täkta täŋyabäk-ken nämo nipmak täyak. ¹⁴ * Upäŋkaŋ nininken bänep nadäŋ gärip waki unitägän momi täkta bänepnin ärik täyak. ¹⁵ Täŋpäŋ nadäŋ gärip unitä momi täktäk täŋo kädet pewän ahäk täkaŋ. Ude täŋirän momi täktäk täŋo kädet unitä taŋi täŋpäŋä kumäŋ-kumäŋ täŋo kädet-ken nipmak täyak.

¹⁶ Eruk, notnaye, man unita nadäwä jopi nämo täŋpek. ¹⁷ * Anututä waki kubä nämo nimik täyak. Nämoinik. Imaka imaka tägatäga ba bänep iron bureni u kudup kunum gänaŋ nanik-tägän ahäk täkaŋ. Täŋpäŋ Nanin, kunum gänaŋ penyänpek pewän ahäwani unitä iron u nimik täyak. Ude täŋkaŋ Nanin uwä kubä-täŋ kubä-täŋ nämo täk täyak. Täktäki bian patkuko unitä api pat yäpmäŋ ärowek. ¹⁸ * Täŋpäkaŋ Anututä ini nadäŋkuko udegän imaka kudup pewän ahäŋkuŋo unita intäjukun ude itta mani burenitä äboriye nin bäyaŋ nipmaŋkuk.

Anutu täŋo man nadäŋ äwaräkuk nämo täneŋ

¹⁹ Eruk notnaye näk man kubä täwerayäŋ nadätat unita juku penpäŋ nadäkot. In äma

---

* **1:14:** Rom 7:7-10   * **1:17:** Mat 7:11   * **1:18:** Jon 1:13

kubätä man yäwänä jop jukugän penpäñ kañ nadäwut. Ba man kowata bäräñeñ nämo iwetneñ. Ba kokwawak bäräñeñ nämo nadäneñ. ²⁰ * Imata, äma täño bänep wakwaktä täñkentäñ iminjirän Anutu täño kädet siwoñi u nämo iwarek. ²¹ * Unita in kädet wakiinik mebäri mebäri ba kädet taräki taräki täk täkañ u mäde kañ ut imut. Ude täñpäñ Anutu täño man mujipi bänepjin-ken piwani u bänep kwini terak yäpmäñpäñ iyap täñpäñ kañ yäpmäñ kuñarut. Imata, man unitä waki keriken nanik tämagutta kehäromini nitek.

²² * Täñpäkañ Anutu täño man uwä kañ iwarut. Jop nadäk-nadäkgän nämo täneñ. Nämoinik! Jop nadäk-nadäkgän tänayäñ täño uwä bänepjin jop api ikñatneñ. ²³ Äma Anutu täño man nadäñ äwaräkuk tänayäñ täño uwä ämatä glas terak mäjoni yabäk täkañ ude. ²⁴ Glas terak mäjonin kañkañ päñku inamnin dapunta täñguñtak täkamäñ ude täk täkañ. ²⁵ * Täñ, äma Anutu täño man siwoñinik u ket yäñpäñ-nadäk täk täkañ uwä Anutu täño bänep iron gänañ pen it täkañ. Imata, äma udewanitä Anutu täño man u jop nadäk-nadäkgän täñpäñ nämo guñtak täkañ. Nämo, u man buramiñpäñ kädet tägatäga täk täkañ. Täñpäkañ Anutu täño man unitä momi täño kehäromi utpewän mañjirän kunumta biñam täk täkamäñ.

²⁶ * Täñpäkañ äma ätu inita näk nadäkinik täñpani yäñ yäk täkañ upäñkañ meni jinomta watäni nämo itnayäñ täño uwä nadäkinik täñpani yäñ nadäk

---

* **1:20:** Sav 7:9   * **1:21:** Kol 3:8; 1Pi 2:1   * **1:22:** Mat 7:26;
 Rom 2:13   * **1:25:** Rom 8:2; Jem 2:12; Jon 13:17   * **1:26:** Sam
 34:13; Sam 141:3

täkaŋ u bänepi jop api ikŋatneŋ. Täŋpän Anutu iniŋoret-oret ba nadäkiniki u jopi ude täk täyak. ²⁷ Täŋ, Anutu iniŋoret-oret kädet bureni Anututä kawän tägak täyak uwä ŋode pätak; Ironi kodänani ba webe kajat butewaki terak kuŋat täkaŋ u yabän yäwatpän täŋkentän yämineŋ. Ba kubä ŋode; Irit kuŋat-kuŋatjinta watäni irirä kome täŋo nadäk-nadäktä nämo täŋpän waneŋ.

2

Ämawebeta iron uteragän täŋ yämen

¹ * Eruk notnaye, Ekäninin Jesu Kristo u tägagämän-inik. In u nadän imik täkaŋ unita äma kubäta nadäwä äpani täŋpänkaŋ kubäta nadäwä ärowani nämo täneŋ. ² Näk u ŋodeta yäyat; Injin käbeyä-ken äma kubä tek säkgämän epmäget porak ikektä äbänirän äma jäwäri kubä teki weŋ-gäjähurani mädengän iwarek. ³ Ude täŋirän intä äma tek säkgämän ikek u kaŋpän ŋode iwetneŋ; Ekäni yäk. Gäk abänkaŋ bägup tägaken ŋo it yän iwetneŋ. Täŋpäkaŋ äma jäwäri teki wewani u ŋode iwetneŋ; Gäk däpi terak uken maŋirisi yän iwetneŋ. ⁴ Eruk, intä kädet ude tänayän täŋo uwä äma täŋo täktäki bänep nadäk-nadäkjin waki terak api yäpmän danineŋ.

⁵ * Unita notnaye, juku penpän man ŋo ket nadäwut! Anututä inita äma jidepän yäpmän daninkuk? U ämawebe kome terak jäwäri ude kuŋat täkaŋ uwä Anutu inamiken säkgämän itpän nadäkiniki kehäromi initpän kuŋatta iwoyänkuk.

---

* **2:1:** Apos 10:34; Jem 2:9   * **2:5:** 1Ko 1:26-28

Äma udewanitä kaŋ iwat yewani gänaŋ bok itneŋta iwoyänpäŋ yepmaŋkuk. Tänpäŋ irit kehäromi uwä ämawebe Anututa gäripi nadäk täkaŋ unitä kaŋ-ahäneŋta bian yänkehärom taŋkuk. ⁶ Bureni! Anututä äma udewani inita iwoyänpäŋ yepmaŋkuko upänkaŋ inä äma jäwäri u yabäŋ äwaräkuk täŋkaŋ äma wäpi biŋam ikeкта nadäŋirä ärowani täk täkaŋ. Node nadäwut; Netätä komi tamik täkaŋ? Ba äma netätä manken tepmak täkaŋ? Äma tuŋum ikek unitä komi tamiŋit, manken tepmaŋit täk täkaŋ. ⁷ Ba äma unitägän Mähemjin Jesu täŋo wäpi biŋam yäpmäŋ äpäk täkaŋ. Ude täk täkaŋ upänkaŋ in imata äma udewanita nadäŋirä ärowani tänpäpäŋ äma Anututä inita biŋam iwoyänkuko unita mäde ut yämik täkaŋ?

⁸ * Unita бага man miŋi node kudän täwani; Gäkŋata nadäk täyan udegän notkapakta nadäwen. Kädet ude täŋpeŋ kuŋatnayäŋ täŋo uyaku täga api kuŋatneŋ. ⁹ * Upänkaŋ intä äma ätu not täŋ yämiŋkaŋ ätuta mäde ut yämik täkaŋ uwä бага man miŋi u irepmitpäŋ momi täk täkaŋ. Täŋirä бага man unitägän In бага man irepmirani yäŋ täwoŋärek täyak. ¹⁰ * Tänpäkaŋ in бага man kudup iwatkaŋ kubägän nämo iwatnayäŋ täkaŋ uwä бага man u kudup yärepmitkuŋ yäŋ api täwerek. ¹¹ * Unita nin nadäkamäŋ, Anututä bian man kubä node yänkuk; Kubokäret nämo täneŋ yäk. Ba kubä pen node yäkgän täŋkuk; Äma kumäŋ-kumäŋ nämo däpneŋ yäk. Eruk, in kubokäret nämo tänayäŋ täkaŋ upänkaŋ äma kubä kumäŋ-kumäŋ utnayäŋ täkaŋ

* **2:8:** Mat 19:19; Gal 5:14   * **2:9:** Lo 1:17   * **2:10:** Mat 5:19

* **2:11:** Kis 20:13-14; Rom 13:9

uwä Anutu täño бага ман кудуп yärepmirani api äworeneŋ. ¹² * Tänpäkaŋ man kädet kehäromi kubä pätak u nadäkaŋ. U бага ман кудуп-tagän yärepmiŋtak. Man kädet uterak Anututä nin api yäpmäŋ daniwek. Uwä ŋode; Anututä ninta butewaki nadäŋ nimiŋpäŋ momi täño kehäromi utpewän maŋirän kunumta biŋam täk täkamäŋ. Unita Anutu täño butewakita juku piŋpäŋ notjiye bämopi-ken man siwoŋigän yäŋit täktäk siwoŋigän täŋpeŋ kaŋ kuŋarut. ¹³ * Tänpäkaŋ inä ämata butewaki nadäŋ yämik-yämik kädet iwatpäŋ nämo täŋkentäŋ iminayäŋ täkaŋ uwä Anututä udegän ämawebe yäpmäŋ danik-danik kadäni-ken butewaki nämo api nadäŋ tamek. Täŋ, in ämata butewaki nadäŋ yämik-yämik kädet iwatpäŋ täŋkentäŋ yäminayäŋ täkaŋ uwä yäpmäŋ danik-danik kadäni-ken umun kubä nämo api täneŋ.

Nadäkinik bureni-inik ba jopita man

¹⁴ * Notnaye, äma kubätä ŋode yäwek; Näk Kristota nadäŋ imikinik täk täyat yäŋ yäwek. Upäŋkaŋ äma unitäño nadäkinikitä irit kuŋat-kuŋariken bureni kubä nämo pewän ahäwayäŋ täko uwä nadäkiniki u jopigän. Jide nadäkaŋ? Nadäkiniki udewanitä wakiken nanik täga wädäŋ tädorek? Nämoink! ¹⁵⁻¹⁶ * Unita inken nanik webe ba äma kubätä tek ba ketemta wäyäkŋek piä täŋtäŋ kuŋarirän inken nanik kubätä ŋode iwerek; Täga yäk. Gäk kuŋkaŋ kwikinik isi! yäk. Päŋku ketem naŋ tokŋek täŋkaŋ gupkata mänit

* **2:12:** Gal 6:2; Jem 1:25; 1Pi 2:16   * **2:13:** Mat 5:7; Mat 18:32-35

* **2:14:** Mat 7:21   * **2:15-16:** 1Jo 3:17

täneŋta tek wädäwi ärowäkaŋ isi yäŋ iwerek. Ude iwereko upäŋkaŋ iron nämo täŋkaŋ meni-tägän man ude iwereko uwä jide täŋpäŋ täŋkentäŋ imek? Nämoinik! ¹⁷ * Täŋpäkaŋ nadäkinikjin udegän. Nadäkinikjintä bureni kubä nämo pewän ahäwayäŋ täko uwä nadäkinikjin jopigän, kumbani bumik.

¹⁸ * Eruk, äma ätutä ŋode nadäk täkaŋ; Äma ätu nadäkinik ikek. Täŋ, äma ätu iron kädet täk täkaŋ yäk. Kädet yarä uwä tägagän yäŋ nadäk täkaŋ. Wa! U jop nadäk täkaŋ! Äma kubä täŋo nadäkinikitä täktäk bureni kubä nämo pewän ahäweko uwä jide täŋpäŋ nintä äma unita nadäkiniki nimek yäŋ nadäne? Nämoinik! Täŋpäkaŋ täktäknin ba man yäkyäknintä nadäkiniknin täŋo mebäri u kwawak pewän ahäk täkaŋ. ¹⁹ * Täŋpäkaŋ äma ätutä nin Anutu kubägän itak yäŋ nadäkinik täk takamäŋ yäŋ yäk täkaŋ. Ude täga nadäk täkaŋ upäŋkaŋ nadäkiniki u jopi täneŋta. Nadäkaŋ? Mäjo wära imaka, Anutu itak yäŋ nadäŋkaŋ bumta umuntak täkaŋ upäŋkaŋ nadäkiniki unitä kädet täga kubä nämoinik pewän ahäk täkaŋ.

²⁰ Äma udewaniwä guŋ bureni täŋo nadäk yäpmäŋ kuŋat täkaŋ! Ŋode nämo käwep nadäk täkaŋ; Nadäkiniknintä täktäk bureni nämo pewän ahäk täkaŋ uwä jiraŋ ude. Unita Oranin pähap Abrahamta nadäwut. ²¹ * Anututä Abrahamta Gäk inamna-ken äma siwoŋi-inik itan yäŋ iwetkuk. Eruk, imata ude iwetkuk? Anututä Abraham täŋo täktäki u kaŋpäŋ nadäŋpäŋ unita ude iwetkuk. Abrahamtä Anututa nadäkinik täŋpäŋ

* **2:17:** Jem 2:20,26   * **2:18:** Gal 5:6   * **2:19:** Mat 8:29

* **2:21:** Stt 22:9-12

nanaki Aisak Anututa gupe kábäñi nitek ijin imekta mobä bukä terak tenjuk. ²² * Unita ñode kákamäj; Abrahamken nadäkiniki ba täktäki u siwoñi kubägän patkuk. Täñpäj täktäki täga unitä täñpewän nadäkiniki uwä Anutu injamiken tägagämän-inik täñkuk. ²³ * Ude täñirän Anutu täño man ñode kudän täwani kehärom täñkuk; Abraham uwä Anutu nadäj imikinik täñkuko unita Anututä Inamna-ken gäk äma siwoñi yäj iwetpäj gäk näkño notnapak yäj iwetkuk. ²⁴ Unita ñode nadäna täretak; Anutu uwä äma kubä nadäkiniki-tagän yäñpäj äma siwoñi yäj täga nämo iwerek. Nämo! Bureni uwä, täktäki tägata yäñpäj äma siwoñi yäj täga iwerek.

²⁵ * Täñpäkañ kubokäret webe kubä wäpi Rahap uwä udegän kädet täga kubä ñode täñkuko uterak Anututä webe siwoñi yäj iwetkuk. Uwä äma yarä kome kañpäj nadäktä Josuatä yäwetpewän kuñkumäno unita iwantä däpneñ yäñpäj täñkentäñpäj yepmañpän yäpmäj kuñkumän.

²⁶ * Unita ñode täwetat; Gup, mäjoni nämo uwä kumbani yäj nadäk takamäj. Udegän äma kubä nadäkinikitä täktäki-ken bureni nämo pewän ahäk täkañ uwä nadäkiniki kumbani yäj nadäk takot.

3

Meninta watä it takäna

¹ * Unita notnaye, man kubä täwera nadäwut; In bämopjin-ken nanik mäyaptä Anutu täño man

* **2:22:** Hib 11:17-18   * **2:23:** Rom 4:3,9,22; 2Sto 20:7; Ais 41:8

* **2:25:** Hib 11:31   * **2:26:** Jem 2:17   * **3:1:** Luk 12:47

yäwetpäñ yäwoñärek piä nämo yäpneñ. Imata, nin ñode nadäkamän; Man piä käbeyä pähapken Anututä ämawebe ätu täño täktäki yäpmän daninpäñ äma yäwetpäñ yäwoñärek piä täñpani nintäño yäkyäk ba täktäknin u yäpmän danikinik api täñpek. ² Täñpakan nin kuduptagän imaka kubä täna yäkñat tänowak täkan. Äma kubätä man goret kubä nämoinik yäk täñpän yäwänäku siwoñigän, momini nämo itek. Äma udewanitä keru gupi kuduptagän watäni täga it täyek. ³ Unita man wärani kubä ñode; Tom kubä wäpi hos u nintäño man buramiwän yäñpäñä jikon täpuri yen nitek u meni-ken penkan, yen kukñi wädäñpena u käda kwek. Ba kukñi wädäñpena u käda kwek. Jikon u imaka täpuri-inik upänkan wädäñpena tom täni unitä gäripnin iwat täkan. ⁴ Eruk, gäpe täni gwägu pähap terak kuñat täkan uwä udegän. Gäpe täni u imaka täni-inik, ba mänit pähaptä piñjirän gäpe täni u kuk täkan upäñ jide täñpäñ gäpe u watä äma täño gärip iwarek? Täga tänañi nämo bumik upänkan gäpe täño watä ämatä gäpe täni u käda kwän yäñpäñ jikon täpuri, inñit iwarani upäñ inñit iwat täkan. Ude täñjirä gäpe, imaka täni pähap unitä watä äma täño gärip ugän iwat täkan. ⁵ Täñpakan man wärani unitäño mebari ñode; Äma nin täño menin uwä jikon täpuri udewani. Menin uwä imaka täpuri kubä upänkan piä pähap täk täkan.

Menin uwä imaka komigämän-inik

Nadakan? Kome kekek täñjirän kädap pärini täpuri-inik kubä mañpi kuneño upänkan bipi pähap

u kudup ijin pärek. ⁶* Tänpäkanj menin uwä kädäp mebet udeyani. Unitä ketnin gupnin irepmitpäñ waki intäjukun tak täyak. Uwä Anutu inamiken gupnin kudup tänpän wak täkanj. Ude tänpän irit kuñat-kuñatnin ijin däkñek täyak. Ba ini uwä geñi täño kädäp. ⁷ Nadäkanj? Ämatä tom mebäri mebäri, bipiken nanik ba gwägu gänañ nanik ba gämok kenta barak imaka, täga täñbätak täneñ. ⁸* Upänkanj äma kubätä iniken meni täñbätak tänañi nämo. Uwä wareñ-wareñgän tänpän man wakigän pewä ahäk täkanj. Menin uwä ume komi niked, äma kumäñ-kumäñ däpani bumik. ⁹* Tänpäkanj menin unitä Ekäni Nanin iniñoret takamäñ. Täñkanj ini unitägän ämawebe Anututä iniken inam dapun tänpäni man jägämi yäwet takamäñ. ¹⁰ Menin kubägän unitägän man säkgämän bok man jägämi bok pewän ahäk täkanj. Tänpäkanj notnaye, kädet ude siwoñi nämo. ¹¹ Ume dapuri kubä-tägän ume jägämi bok gäripi niked bok äbäk täkanj ba? Nämoinik! ¹² Ba gämam terak wäyän täga wädäwek? Ba kumip terak gämam täga wädäwek? Notnaye, nämoinik yän täwetat. Gwägu kubä-kengän ume nämo näñpani ba näñpani bok täga nämo näñpen.

Nadäk-nadäk mebäri yarätä itkamän

¹³ Inken nanik äma nadäk-nadäki tägagämän ätu itkanj? Eruk, äma u kwini terak kuñatpäñ täktäki tägatä nadäk-nadäki täga unitäño mebäri kwawak kanj pewä ahäwut. Äma u inita nadäwä ärowani nämo täneñ. Tänpänj kädet täga täñpen kuñatneñ. ¹⁴ Upänkanj inä äma ätutä tärepmirirä kokwawak

* **3:6:** Mat 12:36-37; Mat 15:11,18-19   * **3:8:** Rom 3:13   * **3:9:** 1Ko 11:7

nadäj yämiñpäñ gupjin yäpmäj äronpäñ man bu-
reni nadäkamäj yäj yänayäj täño uwä mejintä jop-
man api yäneñ. ¹⁵ * Nadäk-nadäk u kunum gänañ
nanik nämo yäj nadäneñ. Nadäk-nadäk u kome
terak nanik, ämaken ba Satanken nanik. ¹⁶ Unita
in ätutä injin-tagän nadänpäñ gup yäpmäj ärokärok
kädet tänayäj täño, ba in ätutä notjiye tärepmirirä
tabänpäñ jägämi nadänayäj täño uwä, eruk duñwek
ba kädet wakiinik ätu in bämopjin-ken bäräneñ api
ahäwek.

¹⁷ Täñpäkañ äma kunum täño nadäk-nadäk
yäpmäj kuñat täkañ uwä ñode kuñat täkañ;
Pengänä nadäk-nadäk siwonigän inñipäñ bänep
kwini terak kuñat täkañ. Uwä noriye-kät ämik
yänawät-awät nämo täk täkañ. Ba jop manman
nämo yänkañ man buramik terak kuñat täkañ.
Uwä ämawebe ätuta säkgämän nadäj yämiñpäñ
iron kädet iwatpäñ täk täkañ. Täñpäñ äma uwä
nadäk mäyap ikek nämo. Unitä siwonigän kuñat
täkañ, bänep nadäk-nadäki ba täktäki inigän nämo.
¹⁸ * Nadäkañ? Äma bänep kwini terak noriye
bämopi-ken bänep kubägän pewä ahäk täkañ uwä
kädet siwonji pewä ahäk täkañ.

4

Anutu gämori-kengän kuñatneñ

¹ * Inken ämik ba iwan it täyak u mebäri jideta?
U bänep ärokärok ba nadäj gärip bänepjintä pewän
ahäk täkañ unitägän. U nämo nadäk täkañ? ² Imaka
u ba u yäpmäktä nadäj gärip täk täkañ upänkañ

* **3:15:** Jem 1:5,17 * **3:18:** Mat 5:9; Ais 32:17; Hib 12:11 * **4:1:**
Rom 7:23

nämo yäpmäk täkaŋ. Ude tänpä wawäwä äma kumäŋ-kumäŋ däpmäk täkaŋ. Ba imaka yäpmäkta yabängärip tāk täkaŋ u nämo yäpmänpänjä iwan tänpän ämik pewä ahäk täkaŋ. Tänpäkaŋ ŋode nadäwut; In Anutu-ken nämo yänapik täkaŋ unita u ba u nämo tamik täyak. ³ Ba imaka kubä yäpmäkta Anutu-ken yänapiŋirä nämo tamik täyak uwä mebäri ŋodeta; In nadäk-nadäk siwoŋi nämo iŋitkaŋ yänapik man yäk täkaŋ unita. Injinken gärip iwattagän nadänpän Anutu-ken yänapik man yäk täkaŋ unita Anutu iwet yabäk täkaŋ uwä nämo tamik täyak.

⁴ * Unita ŋode nadäwut; Inä webetä äpiye yabä kätänpän äma ätukät kuŋat täkaŋ ude Anututa udegän tāk täkaŋ. In ŋode nämo käwep nadäkaŋ; Kome terak imaka pätak unita not tänpen kuŋatnayän täŋo uwä Anututa iwan api täŋ imineŋ. Bureni, kome täŋo tuŋum unita not tänpen kuŋatnayän nadänpänjä Anutu täŋo iwan itkaŋ ubayän. ⁵ * Anutu täŋo mantä ŋode yäyak; Anututä iniken moräki ba bänep nadäk-nadäki pen nimiŋkuko unita iyap takinik tāk täyak. In imata man unita nadäŋirä jopi ude tāk täyak? ⁶ * Tänpäkaŋ Anututä iron pähap nimik täyak. Unita man kudän kubätä ŋode yäyak;

Anututä äma inita nadäwä ärowani tāk täkaŋ unita iwan täŋ yämiŋkaŋ äma inita nadäwä äpani tāk täkaŋ unita oraŋ yämik täyak.   Snd 3:34

---

* 4:4: Rom 8:7; 1Jo 2:15   * 4:5: Kis 20:3,5   * 4:6: 1Pi 5:5

7 * Unita in Anutu täŋo man buramiŋpäŋ gämori-kengän kuŋat täkot. Täŋpäŋ Satantä yän-täkŋarayäŋ täŋpänä kehärom taŋpäŋ yäŋiwatneŋ. Ude täŋirä api tabäŋ umuntaŋ kwek. 8 * Ude täŋkaŋ Anutu dubini-ken kuŋirä Anututä udegän in dubinjin-ken kaŋ äbän. Momi täŋpani in, ba bänep yarä nitek yäpmäŋ kuŋat täkaŋ in bänepjin ärut paktawut, ämatä keru garok ärut täkaŋ udegän. 9 In bänep nadäk-nadäkjinta nadäwä tumbäpäŋ nadäwätäk pähap täŋpäŋ konäm butewaki terak kuŋatkot. Ba täŋoret-oret peŋpäŋ butewaki terakgän it täkot. Täŋkaŋ wärämäŋpäŋ butewaki inŋam dapun ude ijiŋpäŋ kuŋat täkot. 10 * Täŋpakaŋ Ekäni inŋamiken inŋinta nadäwä äpani täŋpäŋ kuŋarirä Anututä ini wäp biŋam api tamek.

11 Unita notnaye, in äbot täŋpani notjiye yäŋpäŋ-yabäŋ yawat nämo täneŋ. Nämo, äma kubätä noripaki täŋo täktäki yäpmäŋ daniŋpäŋ yäŋpäŋ-kaŋiwarayäŋ täko uwä бага manta nadäwän jopi täŋpäpäŋ api iniŋ wäräreŋ. Eruk, in бага man iniŋ wärätŋayäŋ täŋo uwä in бага man buramiwani äma nämo api itneŋ. Nämo, in man yäpmäŋ daniwani äma ude api äworeneŋ. 12 * Täŋpakaŋ бага man unitäŋo mäheŋi, äma kubä-tägän itak. Ba yäpmäŋ daniwani äma kubä-tägän itak. Ini-tägän ämawebe täŋkentäŋ yämiŋit ba däpmäŋit täga täŋpek. Unita in äma jidewanitä äma notjinpak manken tenen?

Ekänitä nadäŋ nimänä imaka u ba u täga täne

---

* 4:7: Efe 6:12   * 4:8: Sek 1:3; Mal 3:7; Ais 1:16   * 4:10: Jop 5:11; 1Pi 5:6   * 4:12: Rom 2:1, 14:4

13 * Eruk, man kubä ɲo ket nadäwut; Inä mejin jinomtä tärop taɲpän ɲode bumik yäk täkaɲ; Apiɲo ba kwep kome uken kuɲkaɲ moneɲ tuɲum piä täɲira obaɲ kubä täreɲirän äneɲi api äbet yän yäk täkaɲ. 14 * Upänkaɲ, ude nämo. In kwep imaka u ba u api ahäwek yän nämoinik nadäk täkaɲ. Gubam, kubatken kuɲat täkaɲ unita nadäwut. Uwä kadäni keräpigän ahänpän itkaɲ äbutkuk täkaɲ. Kome terak kuɲat-kuɲatjin u udewanigän. 15 * Unita ɲode yäwäpän uyaku tägatek; Ekänitä nadän nimiɲirän nämo kumänpänjä u ba u täga api täne yän yänaɲi. 16 Upänkaɲ inä wäpjin yäpmän akuɲpän imaka u ba u täga api täne yän yäk täkaɲ. Täɲpakaɲ ärowani kudän udewani uwä wakiinik. 17 * Unita in ket nadäwut. Äma kubätä täktäk siwoɲi u nadänkaɲ nämo iwareko u momi täɲpek.

5

Jemstä tuɲum äma wakita umun man yänjuk

1 * Eruk, apiɲo näkä tuɲum ämawebe in man kubä ɲode täwera nadäwut. Inken bäräpi jide api ahäweko unita nadänpän konäm butewaki pähap täk täkot. 2 * In-täɲo tuɲum u kudup käbän taɲit, tek kejima imaka, gwakgwaktä kudup naɲpä tumänit täɲpani. 3 Ba intäɲo siliwa moneɲ ba gol moneɲ imaka, kuduptagän gämäneɲ ärowani. Gämäneɲ äronkuɲo unitä intäɲo irit kuɲat-kuɲatjin waki unitäɲo mebäri kwawak api pewän ahäneɲ. Täɲpakaɲ unitägän gupjin kädäptä-yän api teɲ

* 4:13: Luk 12:18-20   * 4:14: Snd 27:1; Sam 39:5,11   * 4:15: Apos 18:21   * 4:17: Luk 12:47   * 5:1: Luk 6:24   * 5:2: Mat 6:19

täyiwek. Täñkañ tärek-tärek kadäni keräpi täyak upäñkañ in moneñ tuñumjin pen butuñpäñ pen bäyañkañ itkañ.

⁴ * Unita in ket nadäwut! Piä ämajiyetä piäken ketem puget tamiñkuñopäñ inä täñyäkñatpäñ piä täñ tamiñkuño unitäño gwäki moräki peñkañ moräkigän yämik täñkuñ. Eruk, moneñ moräki nämo yämiñkuño unitä mebarijin kwawak yäñahätak! Ba piä ämajije täño konäm butewakitä Ekäni kehäromi mäheми unitäño jukuni gänañ äpmonjuk. ⁵ * Täñpäkañ inä kome terak ño itkañ imaka tägatäga gäripi niked u yäpmäñpäñ nañkañ oretoret terak it täkañ. Ude täñkañ injin-tägän injin paotneñta kädet täwit täkañ. ⁶ Täñpäkañ inä äma siwoñi manken yepmañpäñ kumäñ-kumäñ däpmäk täkañ. Ude täñjä inken ämik kowata kubä nämo täk täkañ.

Bäräpi kotanpäñ kwikinik itneñ

⁷ * Unita, notnaye, in bänepjin täñkehärom tañpäñ kwikinik itpäñ Ekänitä äneñi äbäкта itsämäñkot. E, Ekänitä äneñi äbäкта itsämäñkañ uwä äma yänat piñkañ burenitä ahäwäpäñ näna yäñkañ itsämäk täkañ udegän. Äma uwä piä täñpäñ yeri piwek. Piñkañ kwikinik irirän iwän tañpäñ gакñi yämiñit, edap ijinpäñ kehäromi yämiñirän ärok täkañ. Äronpäñ bureni ahäñpäñ parirä mäheмитä ketem bureni puget täkañ. ⁸ * Eruk, in imaka udegän, bänepjin täñkehärom tañpäñ bäräpi mebari

* **5:4:** Lo 24:14-15; Mal 3:5 * **5:5:** Luk 16:25; Jer 12:3, 25:34

* **5:7:** Luk 21:19; Lo 11:14; Jer 5:24; Jol 2:23 * **5:8:** Rom 13:11-12; Hib 10:25; 1Pi 4:7

mebäri ahəŋ taminayəŋ təkaŋ uwä kotaŋpäŋ itkaŋ kwikinik-inik kaŋ irut. Ekäni təŋo äbäkäbäk kadäni keräp täyak unita bänep nadäk-nadäkjin nämo pewä putärewek. Kehäromigän initpäŋ itkot.

9 * Ude təŋkaŋ in äbot təŋpani notjiye ätu yəŋpäŋ-yabəŋ yəwat nämo täneŋ. Anututä kowata udegän manken tepmaŋpekta ket nadəŋkaŋ. In nadäkaŋ? Man yəpməŋ daniwani äma uwä yäma-ken itak.

10 Unita notnaye, in profet biani bianitä Ekäni wäpi terak manbiŋam yəŋahäk təŋkuŋo u ket nadäk täkot. Iwantä wakiwaki təŋ yämik təŋkuŋo upəŋkaŋ bänepi təŋkehärom taŋpäŋ bäräpi kotaŋkaŋ kwikinik it təŋkuŋonik. Unita in kädət kuroŋ unitä təŋpäŋ iwatkuŋo udegän kaŋ iwarut. 11 * Təŋpəkaŋ man ŋode yäk takaməŋ uwä in nadäkaŋ; Äma bäräpi kotaŋkaŋ ehutpäŋ kuŋat təŋkuŋo uwä Anutu injamiken säkgämän-inik kuŋatkuŋ. Təŋpəkaŋ inä äma biani kubä wäpi Jop, unitəŋo manbiŋam nadäk təkaŋ. Äma unitä bänepi təŋkehärom taŋpäŋ bäräpi u ba u ahəŋ imiŋkuŋo uwä kotaŋpäŋ itkaŋ nadäkiniki nämo pewän putäreŋkuk. Eruk mädenä Ekänitä äma unita kädət təga təŋ imiŋkuk. Təŋkaŋ Ekänitä ude təŋkuko unita nin ŋode kaŋpäŋ nadäk takaməŋ; Ekäni uwä butewaki ba bänep iron mähemi.

Jop man yəŋkaŋ bureni-inik yəŋ nämo yänəŋ

12 * Eruk notnaye, imaka bureni-inik ŋode kaŋ təŋput; In kunum gənaŋ ba kome terak ba imaka kubä wäpi terak bureni-inik yəŋ nämo yänəŋ. “Ei”

* 5:9: Mat 24:33   * 5:11: Kis 34:6; Sam 103:8; Sam 111:4

* 5:12: Mat 5:34-37

yäj yänayäj yäjpäjä man keräpi “Ei”-gän yänej. Ba “nämo” yäj yänayäj yäjpäjä, “Nämo”-gän kañ yäk täñput. Manjin yäjmeham tañirä Anututä kowata waki tamekta nadänkañ.

Äma siwoñi täño yäjapik man uwä kehäromi nitek

¹³ * Inken nanik kubätä konäm butewaki terak kuñarayäj täko uwä Anutu-ken yäjapik man kañ yäwän. Ba äma kubä bänepitä oretoret täñpayäj täko uwä Anutu wäpi iniñoret kap kañ tewän.

¹⁴ * Ba injin-kät nanik kubätä käyäm täñpänä äbot täñpani täño intäjukun äma yämagut päbä yepmanpäñ ume käbäñi säkgämän gupi terak ärut imiñkañ Anutu-ken yäjapik man kañ yäj imik täñput. ¹⁵ * Eruk, Ekänitä äma u täga yäpäñ täganeñ yäj nadäkinik ude täñpäjä yäjapik man yänayäj täkañ uwä, Ekänitä äma käyäm ikek uwä täñpewän tägawäpäñ säkgämän api tewek. Täñkañ momini imaka, api peñ imek.

¹⁶ Unita säkgämän itnayäj nadänpäjä momijin kowat yäjahäwän kañ täk täñput. Täñkañ Anututä täñkentäj tamikta yäjapik man kañ yäk täñput. Eruk ude täñirä Anututä in api tepmanpäñ täganeñ. Nadäkañ? Äma siwoñi täño yäjapik man uwä kehäromi nitek. Unitä yäjapik man yäweko uwä ämawebe ätu täga täñkentäj yämek. ¹⁷ * Unita Elajata nadäwut; Elaija uwä äma nin ñodewanigän upänkañ iwäntä tawektawä yäjpäñ Anutu-ken ehutpäñ yäjapiñirän kadäni ukengän iwän nämo tañkañ komegän iñiñ päñku obañ yaräkubä itkañ

* **5:13:** Kol 3:16   * **5:14:** Mak 6:13   * **5:15:** Mak 16:18

* **5:17:** 1Kin 17:1; Luk 4:25

komepak 6 ude tärenkuk. 18* Ude tänpänkaŋ mäden äneŋi yänpik man yänpewän, iwäntä tawänkaŋ ketem piäken nanik ba imaka imaka waŋkuŋo u äneŋi ahänkuŋ.

Nadäkiniki pewä putärewani u täŋkentäŋ yämineŋ

19-20 * * Notnaye, inken nanik kubätä Anutu täŋo man bureni-inik u peŋkaŋ jopjop kuŋarirän noripak kubätä äneŋi kädet siwoŋi-ken yänikŋat yäpmäŋ äbayäŋ täko uwä kädet tägagämän-inik api täŋpek. Uita in man ŋo ket nadäwut; Äma kubätä noripaki kubä waki ba bipmäŋ urani kädet-ken nanik imagut yäpmäŋ päbä kädet siwoŋi-ken tewayäŋ täko uwä täŋkentäŋ imiŋirän äma waki täŋpani unitäŋo mäjoni uwä kumäk-inik nämo api täŋpek. Tänpäkaŋ kädet ude terak Anututä momi mäyap api peŋ morewek.

---

* **5:18:** 1Kin 18:42-45 * **5:19-20:** Gal 6:1 * **5:19-20:** Sam 51:13; Snd 10:12; 1Pi 4:8

Anutu Täño Man
The New Testament and portions of the Old Testament
in the Tuma-Irumu Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela Olpela Testamen long
long tokples Tuma-Irumu long Niugini

copyright © 1997, 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tuma-Irumu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

914cbf46-f59a-54d1-b209-0f763534edb5